

YASHIL DUNYO SARI BIR QADAM: EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING IJTIMOIY-HUQUQIY YECHIMLARI

Xakimov Oybek

TDYU huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi o'qituvchisi, yu.f.b.f.d.

Mahmudjanov Muhammadqodir

TDYU huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi o'quvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada global ekologik muammolar, ularning kelib chiqish sabablari va ularni bartaraf etishning zamonaviy yo'llari tahlil qilinadi. "Yashil dunyo sari bir qadam" g'oyasining mazmun-mohiyati, tabiatni muhofaza qilishda barqaror rivojlanish prinsiplarining ahamiyati yoritilgan. Maqola jamiyatda ekologik ongni yuksaltirish va tabiatga nisbatan insoniy mas'uliyatni kuchaytirishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *ekologiya, tabiat, atrof-muhit, yashil dunyo, barqaror rivojlanish, ifloslanish, chiqindi, resurslar, ekologik ong, ekologik madaniyat.*

Bugungi kunda ekologik muammolar insoniyat taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lib, global miqyosda eng dolzarb masalalardan biriga aylangan. Sanoatning tez sur'atlarda rivojlanishi, urbanizatsiya jarayonlarining kengayishi, transport vositalarining ko'payishi hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik atrof-muhit holatiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada havo, suv va tuproq ifloslanib, ekologik muvozanat buzilmoqda.

Hozirgi davrda dunyo miqyosida quyidagi ekologik muammolar alohida tashvish uyg'otmoqda:

1. Atmosfera ifloslanishi va global isish

Atmosferaga chiqarilayotgan zararli gazlar miqdorining ortishi global isish jarayonini tezlashtirmoqda. Bu esa muzliklarning erishi, dengiz sathining ko'tarilishi, qurg'oqchilik va kutilmagan tabiiy ofatlarning ko'payishiga olib kelmoqda. Bunday o'zgarishlar nafaqat tabiatga, balki inson salomatligi va iqtisodiyotga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

2. Gidrosfera va tuproq degradatsiyasi

Suv resurslarining ifloslanishi jiddiy ekologik muammolardan biridir. Sanoat chiqindilari, maishiy oqava suvlar va kimyoviy moddalar daryolar hamda yer osti suvlariga tushib, ichimlik suvi sifatini yomonlashtirmoqda. Bu esa turli kasalliklarning ko'payishiga va suv ekotizimining buzilishiga sabab bo'lmoqda.

Shu bilan birga, noto'g'ri dehqonchilik usullari, kimyoviy o'g'itlardan ortiqcha foydalanish va o'rmonlarning kesilishi tuproq unumdorligini pasaytirib, cho'llanish jarayonini kuchaytirmoqda.

3. Biologik xilma-xillikni asrash

Yashash muhitining buzilishi, noqonuniy ov va o'rmonlarning qisqarishi ko'plab hayvon va o'simlik turlarining yo'qolishiga olib kelmoqda. Biologik xilma-xillikning

kamayishi ekotizim barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, tabiatning o'z-o'zini tiklash xususiyatini pasaytiradi.

Ekologik barqarorlikka erishish uchun sanoat korxonalarida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash tizimini rivojlantirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, jamiyatda ekologik madaniyatni oshirish zarur. Har bir inson suvni tejash, chiqindilarni to'g'ri saralash, daraxt ekish va tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish orqali ekologik barqarorlikka hissa qo'shishi mumkin. Ayniqsa, yosh avlodda ekologik ongni shakllantirish kelajak uchun muhim vazifadir.

Bugungi kunda "yashil taraqqiyot" konsepsiyasi dunyoning ko'plab mamlakatlarida ustuvor yo'nalish sifatida e'tirof etilmoqda. Yashil dunyo sari tashlangan har bir qadam — daraxt ekish, suvni tejash, chiqindilarni saralash, energiyadan oqilona foydalanish va ekologik qonunchilikka rioya qilish — barqaror kelajakni yaratishga xizmat qiladi.

Ekologik muammolarni hal etish bo'yicha quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

- ekologik qonunchilik talablariga rioya etilishi ustidan nazoratni kuchaytirish;
- suv resurslarini tejovchi texnologiyalarni joriy etish;
- chiqindilarni saralash tizimini takomillashtirish;
- ko'kalamzorlashtirish va o'rmonzorlar maydonini kengaytirish;
- aholining ekologik madaniyati va huquqiy ongini oshirish;
- tashkilotlar faoliyatida "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini keng joriy etish.

Tabiatni muhofaza qilish faqat davlatning vazifasi emas, balki har bir fuqaroning konstitutsiyaviy va ma'naviy burchidir. Zero, sog'lom atrof-muhit kelajak avlodlar uchun qoldiriladigan eng bebaho merosdir.

Ekologik muammolar zamonaviy jamiyat taraqqiyotiga jiddiy xavf tug'dirayotgan global muammolardan biridir. Ularni hal etish uchun iqtisodiy, texnologik va tashkiliy choralar bilan bir qatorda samarali huquqiy mexanizmlar ham zarur. O'zbekiston Respublikasi

Konstitutsiyasi va ekologiya sohasidagi qonunlar ekologik xavfsizlikni ta'minlash hamda fuqarolarning ekologik huquqlarini himoya qilishning mustahkam huquqiy asosini yaratgan.

Yashil dunyo sari qadam qo'yish, ekologik madaniyatni yuksaltirish, qonunlarga rioya qilish va tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish orqali nafaqat bugungi, balki kelajak avlodlar uchun ham sog'lom va barqaror hayot muhitini yaratish mumkin. Shu bois ekologik mas'uliyat har bir insonning kundalik hayotiy tamoyiliga aylanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. (Yangi tahrir). — Toshkent: "O'zbekiston", 2023.

- 2.O'zbekiston Respublikasining "Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni. — Lex.uz milliy qonunchilik bazasi.
- 3.Nigmatov, A. N. Ekologiya huquqi: Darslik. — Toshkent: "Adolat", 2018.
- 4.O'zbekiston Respublikasi Ekologiya vazirligi. Rasmiy ma'lumotlar to'plami. — URL: <https://eco.gov.uz>
- 5.United Nations Environment Programme (UNEP). Global Environmental Outlook Reports. — URL: <https://www.unep.org>
- 6.World Health Organization (WHO). Environmental Health guidelines. — URL: <https://www.who.int>
- 7.O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. Ekologiya bo'limi. — Toshkent: "O'zME".